

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Mobbningens nya arena

- En kvalitativ studie om skolkuratorers arbete mot
nätmobbing

Kani Gaznaghi och Mindy Persson

Kandidatuppsats (SOPA63)
HT-2015
Handledare: Yvonne Johansson

Antal ord: 12 381

Abstract

Authours: Kani Gaznaghi & Mindy Persson

Title: "The new stadium of Bullying - a Qualitative Study of School Counselors work against Cyberbullying"

Supervisor: Yvonne Johansson

Key words: Skolkuratorer, mobbning, nätmobbning, socialt arbete

The purpose of this study is to lighten the phenomenon of cyberbullying based on the school counselors perspective by primarily investigate how they work in situations where there is cyberbullying . We have chosen to focus specifically on bullying on the Internet, because it is a relatively new phenomenon in comparison with the bullying that takes place in physical environments, as for example school yards. With this study, we hoped to gain a wider insight into how the professional role of a school counselor looks like when students become victims of cyberbullying.

We have through a qualitative method, in form of interviews, done our investigation. We held six interviews with six different school counselors and which all are working in primary schools in southern Skåne.

The results of our study have shown that the school counselors that we have interviewed defines bullying in a similar way, but that their working methods concerning cyberbullying may differ to some extent. Our results show that this is mainly due to the phenomenon of bullying is relatively new, compared with bullying in the physical environment. The school curators were also found to have different ideas about themselves considered if they have sufficient resources and knowledge, or not, in order to deal with situations where students becomes victims of bullying on the Internet.

Förord

Vi skulle vilja rikta ett stort tack till våra medverkande skolkuratorer som har avsett tid till vår undersökning genom att ställa upp på intervjuer. Utan intervjuerna och deras samarbete hade denna undersökning och studie inte varit möjlig.

Vi vill dessutom passa på att tacka varandra för ett gott samarbete. Det här arbetet hade inte varit möjligt om vi inte hade haft det goda humöret under arbetets gång samt det fungerande samarbetet sinsemellan.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
2. Syfte, frågeställningar och problemformulering	6
2.1 Problemformulering.....	7
1.2 Syfte.....	7
1.3 Frågeställningar	
3. Bakgrund.....	8
1.1 Nätmobbning.....	8
2.2 Kurator.....	9
4. Teori och tidigare forskning	10
4.1 Teori.....	10
4.2 Socialkonstruktivism.....	10
4.3 Rollteori.....	12
4.4 Tidigare forskning	14
5. Metod	17
5.1 Val, förberedelse och genomförande av metod.....	17
5.2 Validitet och realibilitet.....	19
5.3 Etiska överväganden.....	21
5.4 Metodens förtjänster och brister	21
5.5 Urval	23
6. Orientering av kunskapsläget	24
7. Resultat och analys.....	25
1. Bakgrund	25
2. Mobbning.....	25
3. Nätmobbning	27
8. Diskussion	35
9. Slutord.....	37
10. Referenser	38
Bilaga 1	41
Bilaga 2	42

1. Inledning

Mobbning har varit ett känt fenomen sedan länge, men det uppmärksammades först i Sverige under 1970-talet (Olweus, 1998:1). Skolverket (2015) definierar mobbning som “[...] en form av upprepande och kränkande bemötning mot en annan individ. Trakasserierna är medvetna och kan te sig både fysiskt och psykiskt”. Det är aldrig tillåtet att på något sätt kränka en annan individ eftersom allas lika värde är en mänsklig rättighet, som tar sig form i FN:s kärnkonventioner (FN, 2015). De mänskliga rättigheterna gäller alla i dagens samhälle, oberoende av faktorer och olika kategorier som exempelvis ålder, kön, etnicitet och sexualitet (ibid).

Ca 6-7% av elever i årskurs 4-9 har blivit utsatta för någon form av mobbning enligt en studie från Skolverket (2015). Enligt en annan studie utfärdad av ett samarbete mellan Friends och de två IT-företagen Symantec och HP, blir ungefär 60 000 barn i Sverige utsatta för någon form av mobbning varje år, och de platser där mobbningen vanligtvis äger rum är i skolans omklädningsrum och på toaletter (Friends, 2015a). Det har numera blivit vanligare att mobbning sker över nätet och är den arena, efter skolan, där mobbning dominerar på (ibid). Det är i takt med Internet, sociala mediers framväxt och dess ökande inflytande i vårt samhälle som en del av mobbningen istället har övergått till att utspela sig på sociala medier och bakom datorskrämmor (Friends, 2015b). Detta har lett till att mobbningen sker på ett mer psykiskt plan än den tidigare har gjort. Enligt Friends nätrapport (2015) framkommer det att var tredje ungdom faller som offer för kränkningar på Internet och sociala medier (ibid). Det finns professioner och organisationer i vårt samhälle som på både ett förebyggande och bekämpande sätt arbetar för att minska kränkningar. Eftersom skolan är den plats där mobbning oftast sker på (Friends, 2015a), får skolkuratorerna en framträdande roll i att förebygga och bekämpa mobbning samt finnas till som stöd för de elever som fallit offer för mobbningen (Skolverket, 2014).

Det är vanligt att tala om hur nätmobbning sker i tysthet bakom stängda dörrar, i jämförelse med mobbning som sker i det fysiska rummet och som är lättare att uppmärksamma (Kowalski et al, 2014). Det är av denna anledning som vi anser att det är intressant att undersöka vad för hjälp det finns att tillgå till den som känner att han eller hon har blivit utsatt för nätmobbning. Hjälp för de som utsätts för nätmobbning är inte lika självklar i jämförelse

med den hjälp som finns att tillgå när mobbning sker på exempelvis en skola med en skolkurator nära till hands (ibid).

Med tanke på att skolkuratorer arbetar på just den arena där mobbning ofta förekommer, d.v.s. på skolor, vill vi utifrån deras perspektiv undersöka mobbningens nya arena; mobbning på Internet. Då Internet har blivit en arena där elever blir utsatta för kränkningar av andra, vill vi undersöka skolkuratorns roll i situationer där elever utsätts för nätmobbning, med tanke på att skolkuratorns främsta roll är att främja elevens hälsa och välmående (Skolverket, 2012).

2. Syfte, frågeställningar och problemformulering

2.1 Problemformulering

Enligt Brottsförebyggande rådet blir nätmobbning allt vanligare och att mobbning i allt fler fall numera sker över nätet istället för i det fysiska rummet (Brottsrummet, 2015). Kirsi Piispanen är förbundsjuist för Lärarförbundet och menar att mobbning kan utspela sig på olika socialamedier såsom Facebook och Instagram (Piispanen, 2013). Hjälp mot mobbning i skolor finns att tillgå i form av till exempel skolkuratorer, faddrar och olika organisationer såsom Friends, som främst arbetar i förebyggande syfte när det gäller mobbning (Friends, 2015b). Eftersom nätmobbning bland unga oftast är sammankopplat med skolverksamheten (Skolverket, 2009) innefattar bland annat skolkuratorers uppgifter att bistå med hjälp för de elever som inte bara blir utsatta för mobbning på skolan, utan även på nätet (ibid).

Eftersom nätmobbning är ett relativt nytt fenomen (Brottsrummet, 2015) kan detta innebära att professioner, såsom skolkuratorer, kommer att behöva, eller har behövt, tillämpa nya arbetssätt och metoder i arbetet mot mobbning då den numera även kan utspela sig på Internet. I denna uppsats vill vi fokusera på professionens, i detta fall skolkuratorernas, perspektiv gällande nätmobbning och vad de själva anser om sin roll i relation till nätmobbningen. Har detta relativt nya fenomen bidragit till större förändringar och/eller nya metoder i arbetet mot nätmobbning, jämfört med arbetet mot mobbning på skolan? Anser skolkuratorerna själva att de kan bistå eleverna med hjälp när mobbningen sker över nätet, och inte i skolans olika rum och områden? Och tycker skolkuratorerna själva att deras roll som ska bistå med stöd och hjälp för de som utsätts för mobbning i skolan är lika tydlig för de elever som istället utsätts för mobbning på nätet?

2.2 Syfte

Att undersöka hur professioner som arbetar förebyggande mot mobbning anser sig kunna bistå med hjälp till de som blir utsatta för nätmobbning.

2.3 Frågeställningar

- Vad identifierar en mobbningsituation på Internet för skolkuratorer?
- Vilken hjälp kan den berörda professionen bistå med för de som har blivit utsatta för mobbning över nätet?
- Upplever den berörda professionen att de har tillräckligt med resurser och kunskap för att kunna arbeta förebyggande mot nätmobbning

3. Bakgrund

3.1 Nätmobbing

Mobbning som sker på nätet har med tiden ökat allt mer och den sker vanligtvis utanför skoltid, men är oftast relaterad till skolverksamheten (Skolverket, 2015). Skolverkets uppgifter visar att hela 87% av de som blir mobbade över Internet även blir utsatta när de är i skolan. Nätmobbingen tar sig oftast form genom att en person, som kan vara anonym, upprepande gånger skickar hot eller på annat sätt kränker/förolämpar en eller flera andra individer på exempelvis sociala medier, e-forum, mail mm (ibid). De unga som faller offer för nätmobbing är i majoriteten av fallen även de som blir utsatta för mobbning på skolan under skoltid. Att mobbningen kan fortlöpa efter skoltid är en stor psykisk belastning för den som blir utsatt (ibid).

Personal och elever på skolor är informerade om att det finns skolkuratorer som kan bistå med hjälp när en elev blir mobbad i skolan eller när eleven själv upplever att han eller hon blir mobbad och behöver vända sig till någon (Austin, M. S et al, 2012). När mobbningen istället sker utanför skoltid och inte inom skolans område är det inte alltid lika självklart vem den utsatte kan vända sig till (Bhat Suniti, 2008). Att utsätta en annan individ för någon typ av förtal eller olaga hot klassas som nätmobbing, och är lika straffbart och olagligt som andra typer av mobbning (Fagerström, 2015). Precis som brott som sker utanför nätet, i ett fysiskt möte, kan och bör brott över nätet likaså anmälas till polisen. Åsa Fagerström (2015) skriver att "Det finns ingen särskild lag mot just kränkningar på nätet, men den kan räknas som brott genom t.ex. reglerna om förtal, ofredande eller sexuellt ofredande" (ibid).

3.2 Kurator

En kurator kan vara verksam i olika områden men tar sig störst plats i sjuk- och hälsovården samt inom skolväsendet (Socialstyrelsen, 2009). Som regel finns det kuratorer på alla sjukhus samt på de flesta skolor (ibid). Det finns ingen lag på att kuratorer ska vara placerade på alla skolor samt sjukhus då det i många fall är en resursfråga för aktuell verksamhet. Efterfrågan av kuratorer har alltid funnits, samt ökat med tiden, eftersom de i de flesta verksamheter fungerar som en länk mellan klienter/elever och övrig personal (ibid). Skolkuratoren har flera uppgifter i sin arbetsroll, men dennes största uppgift är att agera som den främsta länken för eleven som brister i sin hälsa och/eller upplever problem i sin skolgång, främst genom stödsamtal och enskilda möten med eleven (ibid).

I skollagen är det lagstadgat att skolan ansvarar för elevens hälsa, lärande, personliga utveckling samt utveckling mot skolmålen (Riksdagen, 2015). Skolkuratoren har en viktig roll bland skolpersonalen för att eftersträva och arbeta för denna lagstiftning. Skolans ansvar avseende att alla elever ska behandlas lika och få lika förutsättningar för att uppnå skolmålen uppnås främst genom att eleven har kontakt med en skolkurator när eleven är i behov av det. Skolkuratoren i sin tur kan dirigera eleven till lämplig enhet, såsom exempelvis BUP och Socialtjänsten, för att eleven ska kunna få de bästa förutsättningarna för att må bra och uppnå sina skolmål (D. Wester, 2005:43).

Skolkuratoren jobbar förebyggande genom att visa upp sig i klassrummen och skapa diskussioner inom klassen som rör ämnen som exempelvis attityd, värderingar, mobbning osv (D. Wester, 2005:67). Förutom att informera och skapa diskussioner, i helklass eller mindre grupper, utför även skolkuratoren diverse övningar med eleverna som berör moral, etik, värderingar osv. Skolkuratoren jobbar dessutom förebyggande tillsammans med bland annat elevhälsoteam och övriga arbetsgrupper i skolan (ibid).

4. Teori och tidigare forskning

4.1 Teoretiskt utgångspunkt

För att vi ska kunna utföra en analys av det empiriska material som vi har samlat in för vår studie, vilket främst utgörs av de intervjuer vi har utfärdat med våra respondenter, har vi valt att använda oss utav två teorier. Vårt val av teorier grundar sig i att vi med hjälp av teorierna vill kunna skapa ordning i empirin samt en analys där empirin kan få en innebörd som sägs ha en förklaringskraft (Engdahl & Larsson, 2006). De teorier som ligger till grund för den fortsatta analysen och för att fördjupa oss i de beskrivna frågeställningarna är socialkonstruktivism och rollteorin. Socialkonstruktivismen är en teori som kan/kommer användas som verktyg i denna undersökning för att förklara begreppet nätmobbning, hur det kan konstrueras, förstås och uppfattas av våra respondenter; skolkuratorerna. Detta eftersom en av studiens frågeställningar behandlar frågan hur skolkuratorerna definierar fenomenet nätmobbning. Rollteorin bistår i att belysa och undersöka skolkuratorns roll i relationen mellan fenomenet nätmobbning, elev och skolkurator, vilket är nödvändigt för studien att lyfta fram då den avser att undersöka skolkuratorns roll i situationer där det förekommer nätmobbning. Då teorin behandlar sociala förklaringar blir den en lämplig kompletterande teori till socialkonstruktivismen för att kunna förklara skolkuratorns roll när det förekommer mobbning på Internet.

4.2 Socialkonstruktivism

Teorin socialkonstruktivism innebär att det vi uppfattar, och vår kunskap, är under påverkan av hur den sociala kontexten ser ut (Burr, 1995). Teorin menar att individen skapar förståelse och uppfattning av världen med hjälp av vår kultur och historia. Det är vår sociala omgivning och den tidsanda som vi befinner oss i, som bidrar till att vi kan uppfatta och skapa förståelse för saker och ting på ett visst sätt (ibid). Exempelvis råder en normbild i samhället att, speciellt tjejer, ska vara smala. Denna bild av kvinnans kropp skiljde sig från hur det var förr, då det var mer ”normalt” att kvinnan hade hull och var mer mullig. Då normen har förändrats över tid och har konstruerats på ett sådant sätt där den idag menar på att tjejer ska vara smala, kan detta leda till att de tjejer som faller utanför den uppsatta normbildens kan råka ut för mobbning just för att de inte passar in i samhällets normbild. Själva mobbningen är något som konstrueras av människan som en följd av en normbild som också har konstruerats av människan.

Socialkonstruktivismen syftar på att det är vi som skapar våra egna sanningar utifrån våra perspektiv. En sanning i en social kontext behöver inte vara samma sanning i en annan (Wenneberg, 2001). Socialkonstruktivismen menar att man ska vara kritisk och uppmärksam på hur man uppfattar världen genom att ifrågasätta det som anses vara ”naturligt” och ” normalt” (Burr, 1995). Det är interaktioner och samspel mellan individer som skapar våra versioner av kunskap och verklighet (ibid). Socialkonstruktivismen kan dock betraktas som problematisk i vissa sammanhang då den inte tar biologiska aspekter i beaktande, som exempelvis kön, då teorin menar att allt konstrueras av människan. Detta synsätt har kritiserats inom bland annat neurovetenskapen, som menar att kön är biologiskt betingat, medan det socialkonstruktivistiska perspektivet på att kön konstrueras får stöd från feministiska och genusvetenskapliga håll (Sveriges Radio, 2011).

När vi som utfört studien tittar på skolkuratorns roll på sin arbetsplats, skolan, utifrån ett socialkonstruktivistiskt synsätt kan vi tolka det som att professionen skolkurator inte har uppstått av sig självt, utan har uppkommit och skapats för ett syfte. Utifrån det socialkonstruktivistiska perspektivet går det att förklara skolkuratoren som en profession som är en social konstruktion som finns till då vi själva har skapat denna profession och valt att bevara den. Hur skolkuratorns roll ser ut på skolan förändras över tid då den ständigt utvecklas och konstrueras. Exempelvis förändras samspelet och interaktionen mellan skolkuratoren och elever på skolan med tiden, och detta leder till att skolkuratorns roll som profession kan komma att konstrueras på nytt.

Normerna kring hur en skolkurators roll uppfattas och utövas, samt hur normerna tar sig uttryck beror enligt socialkonstruktivismen på sociala omständigheter och hur den sociala kontexten ser ut. De sociala omständigheterna och den sociala kontexten står inte stilla utan är under ständig konstruktion/förändring, vilket leder till att våra uppfattningar och förståelser om världen är under ständig konstruktion.

Med hjälp av teorin socialkonstruktivism kan vi skapa förståelse och förklaring för skolkuratorns roll i arbetet med nätmobbning genom att förstå att saker och ting förändras med tiden beroende på hur den sociala kontexten ser ut. På en tid då Internet inte hade lika stort inflytande och plats i samhället, var nätmobbning inte ett fenomen som skolkuratorerna behövde förhålla sig till, då det inte fanns. Utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv kan vi förklara det som att det är vi individer, som i en social kontext och under en tidsanda präglad med Internettillgänglighet och sociala medier, som har konstruerat mobbning på nätet och som till

största del beror på interaktioner och samspel med andra individer. Precis som vi utifrån socialkonstruktivismens perspektiv kan förklara det som att det är vi som har konstruerat skolkuratorns roll i skolan, kan vi även förklara det som att det är individen som konstruerar skolkuratorns roll i arbetet med nätmobbning. Genom exempelvis samspel och interaktioner i en viss skola mellan elever och skolkurator kan skolkuratorns roll i arbetet med nätmobbning se ut på ett visst sätt, beroende på hur den konstrueras i just den sociala kontexten och beroende på just de sociala omständigheterna som råder på den skolan. Vi kan med hjälp av socialkonstruktivismen få svar på våra frågeställningar genom att skapa förståelse och en uppfattning av att skolkuratorns roll och fenomenet nätmobbning ständigt konstrueras och förändras av människan.

4.3 Rollteori

Rollteorin har en lång historia inom socialt arbete och innebär att individers samspel sinsemellan och att deras tolkningar och förväntningar leder till att de reagerar och handlar på ett särskilt sätt (Payne, 2008:246). Själva teorin rymmer två former; strukturfunktionalistisk rollteori och Goffmans dramaturgiska rollteori (ibid:246-247). Den strukturfunktionalistiska rollteorin förklarar individers positioner i olika sociala strukturer. Individen utgörs av roller som formas utefter förväntningar eller beteenden som är kopplade till de olika positionerna i de sociala strukturerna. Det är hur individen tolkar sin roll som visar på hur väl hon eller han kan handskas med förändringar (ibid).

Malcolm Payne (2008:247) beskriver med hjälp av den strukturfunktionalistiska rollteorin ett exempel med ensamstående föräldrar. Forskning från USA har uppvisat att de individer som har en mer konservativ syn på hur roller i en familj ter sig och ska vara, har anpassningssvårigheter till situationer som ensamförälder än de personer som har en mer vid och ett mer föränderligt synsätt på familjens roller (ibid). Med hjälp av detta exempel kan vi skapa förståelse för hur vi kan tillämpa teorin för att förklara i vilken mån de skolkuratorer som vi har intervjuat har kunnat anpassa sig till situationer där elever blivit utsatta för nätmobbning. Vi kan med strukturfunktionalistisk rollteori förklara skolkuratorns position i situationer med nätmobbning, då teorin menar att det är skolkuratorernas förväntningar och beteenden som formar deras roll under dessa situationer.

Goffmans dramaturgiska rollteori är en teori som ser på olika roller som utförandet av de sociala förväntningar som kopplas ihop med en särskild social status (Payne, 2008:247). I olika sociala

samspel skickas olika signaler, information, ut som människor fångar upp. Genom att styra dessa signaler, informationen, påverkar vi andras uppfattningar om oss. Payne (2008:247) förklarar utifrån Goffmans dramaturgiska rollteori att ”Vårt uppträdande (performance) bidrar till att skapa ett lämpligt intryck, och det idealiseras för att inbegripa vanliga sociala förväntningar. Vissa aspekter av rollen betonas och andra döljs”. Goffman tar upp olika begrepp som är till för hjälp för att kunna beskriva individers roller och situationer där de är i samspel och interaktion med andra människor.

Utifrån rollteorins perspektiv kan vi förklara och analysera våra skolkuratorers beteenden som ett resultat av olika sociala förväntningar och hur dessa kopplas ihop med deras sociala status som skolkurator. I sin roll kan man uppleva rollosäkerhet (Payne, 2008:247). Payne (ibid) tar upp ett exempel med en arbetande ensamstående kvinna med en tonåring hemma samt med en moder med mycket dålig syn. Läkaren hade rekommenderat att modern skulle bo hos dottern efter att modern ramlat och slått sig i sin bostad. Den ensamstående mamman, insåg att det blev svårt, svårare än vad hon hade förväntat sig, att vara ensamstående mamma till en tonåring, jobba samt ha tillsyn på sin nästintill blinda moder. Den ensamstående mamman insåg att det fanns en rollkonflikt mellan hennes roll som anställd och hennes roll som omhändertagande dotter. Med hjälp av rollteorin kunde detta förklaras som både en inter-rollkonflikt och en intra-rollkonflikt, då den blinda modern inte tycktes ha samma förväntningar på sin dotter som dotterns egen uppfattning (ibid)

Tonåringen till den ensamstående mamman och läkaren delade inte samma förväntningar och uppfattning över att den ensamstående mamman skulle ta hand om sin blinda mor, och detta bidrog till att den ensamstående mamman drabbats av rolloklarhet eller rollförvirring eftersom den ensamstående mamman insåg och godtog både läkarens och sin dotters förväntningar på hennes roll som dotter till sin blinda mor. Eftersom hon accepterade både läkarens och sin dotters olika förväntningar, som skiljde sig åt väldigt mycket, blev hon därför osäker på hur hon skulle uppföra sig och hur hon skulle göra i situationen, därav rollförvirringen/rolloklarheten (Payne, 2008:248). Med hjälp av detta exempel samt med hjälp av andra begrepp som Goffman tar upp, kan vi förstå hur vi ska använda oss utav rollteori för att förstå och förklara hur våra skolkuratorer själva tolkar sin roll när det uppstår situationer där en elev blir utsatt för mobbning på Internet.

Det kan dock bli problematiskt att utan kritiska ögon följa rollteorin vid analys av vårt empiriska material, eftersom rollteorin sällan sätts in i ett sammanhang. Det har riktats kritik

mot rollteorin om att de förväntningar som teorin beskriver hos människor har ett ursprung som teorin inte behandlar, alltså förväntningarnas ursprung och dess konkreta bakgrund (Eriksson, 1973:32). Det är därför bra att komplettera rollteorin med en förklaring, beskrivning, av den materiella grunden som skapar förväntningarna och normerna i ett system vilket vi tänker ta hänsyn till i vår studie (ibid).

Tillsammans med socialkonstruktivismen är rollteorin en passande teori för vår studie eftersom teorin menar att det är förväntningar och tolkningar som gör att människor reagerar på ett visst sätt och inte på samma sätt som alla andra. Vi kan med hjälp av detta perspektiv analysera hur våra skolkuratorer reagerar och uppför sig när de hamnar i situationer med nätmobbning. Vi kan även få förståelse utifrån rollteorin att det är våra skolkuratorers olika reaktioner vid situationer med nätmobbning som utgör hur de väljer att handla, och som därmed utformar deras arbetsätt. Vi kan dessutom skapa förståelse för hur de själva uppfattar ifall de har tillräckligt med resurser och hjälp i sitt arbete eller inte.

4.4 Tidigare forskning

Sedan 1970-talet har det forskats kring fenomenet mobbning. Trots att Internet och sociala medier har en stor roll i dagens samhälle är forskningen kring nätmobbning inte lika omfattande som forskningen om mobbning (Skolverket, 2009). Eftersom nätmobbning i Sverige är ett relativt nytt fenomen i jämförelse med vanlig mobbning som sker i fysiska miljöer har inte så mycket forskning utförts inom området (ibid). Det finns begränsat med forskning om skolkuratorer och andra professioners roller för det förebyggande arbetet mot mobbning, men ännu mindre forskning som berör just mobbning som sker över nätet och professionens roll i sådana situationer. Forskare har med hjälp av forskningen försökt förstå hur omfattande problematiken kring nätmobbning är samt velat begripa sig på vad nätmobbning faktiskt är och innebär. I tidigare forskning har vi som skrivit studien även sett att man letat efter likheter mellan nätmobbning och annan mobbning. Eftersom vi inte har funnit mycket svensk forskning kring vårt ämne har vi främst använt oss utav den som är internationell. Vi kommer i detta avsnitt att presentera den forskning som vi använt oss av.

En av källorna som studien bygger på är den svenska professorn i psykologi och forskaren Dan Olweus (1998), som främst har forskat om mobbning och har genomfört flera vetenskapliga undersökningar om ämnet. Olweus har skrivit flera böcker som berör mobbning och vi har använt oss utav en av dem vid namn "Mobbning i skolan- vad vi vet och vad vi kan göra"

(1998). Eftersom det var en del år sedan boken skrevs berör den dessvärre inte nätmobbning, men vi har valt att använda oss utav den ändå då den ger oss en bredare förståelse av mobbning generellt och arbetet mot mobbning bland exempelvis kuratorer på skolan.

Forskning från en professor vid namn Ann Frisé har vi också avvänt oss av, skriven av Lena Olson (2010). Vi har även använt oss av två internationella vetenskapliga artiklar (båda är peer-reviewed) som heter "School Social Workers' Perceptions of Cyberbullying" skriven av Karen Slovak och Jonathan B. Singer (2011) samt artikeln "Cyber Bullying: Overview and Strategies for School Counsellors, Guidance Officers and All School Personnel" (2008), skriven av Christine Suniti Bhat. Artikeln handlar om hur olika professioner inom skolverksamheten arbetar mot nätmobbning. Artikeln behandlar specifikt skolkuratorns roll i situationer rörande nätmobbning. Av den anledningen har denna artikel varit mycket viktig för oss i vårt arbete. Traditionell mobbning har visat sig vara den vanligaste orsaken till våld på skolor. I dagens samhälle är alla former av mobbning väl etablerade, vare sig det handlar om fysisk, psykisk eller verbala kränkningar mot en annan person. Att bli utsatt för mobbning har även visat sig störa den känslomässiga och sociala utvecklingen hos ungdomar och i dagens samhälle är mobbning, skriver Slovak & Singer (2011) i sin vetenskapliga artikel "School Social Workers' Perceptions of Cyberbullying."

Den tidigare forskningen (Slovak & Singer 2011) visar på att det finns en oro hos allmänheten såväl som forskare om att dagens Internet-användning, aktivitet på sociala medier och liknande kommunikativa forum är en bidragande faktor till att nätmobbning blir allt vanligare. Detta resulterar således i att ungdomar mår dåligt. Forskning visar även på att det är målgruppen ungdomar som tar mycket skada av nätmobbning, då Internet-användningen är hög hos denna grupp. Slovak & Singer (2011) beskriver nätmobbning som någonting som ett "... elektroniskt medium för att orsaka skada". Nätmobbning innefattar bland annat trakasserier, förföljelse, bedrägeri och social utfrysning av någon, över e-post, webbsidor, bloggar, chattforum och över mobiltelefoner. Nätmobbning har uppskattats ha påverkat så många som 29 % bland internet-användare som är ungdomar, men mer konservativa undersökningar tyder på att 9 % har utsatts för någon form av trakasserier över nätet (ibid).

Enligt en brittisk undersökning där en av Englands skolors elever i åldern 11-16 år har deltagit uppgavs det att hela 22 % av de som deltagit någon gång under sin levnadstid blivit utsatt för mobbning över Internet (Slovak & Singer 2011). Även om dessa studier inte bara visar oss att nätmobbning existerar och är ett problem, utan också tyder på att många ungdomar aldrig har

blivit utsatta för nätmobbning, är det troligt att anta andelen ungdomar som påverkas av nätmobbning kommer att öka. Detta på grund av att Internetanvändning och tillgång till sociala medier ökar.

Lena Olson (2010) på samhällsvetenskapliga fakulteten på Göteborgs universitet skriver att professorn Ann Friséén har forskat om nätmobbning och hävdar att mobbning som sker över nätet kan vara värre än traditionell mobbning som sker i det fysiska rummet. Anledningen till detta menar Friséén är för att på nätet är mobbaren ofta anonym, och då kan det vara problematiskt att spåra denna person. Den som utsätts för nätmobbning kan ha svårt att ”komma undan” trakasserierna eftersom allt som publiceras på nätet sprids snabbt. Ca 10 % av svenska högstadieskolors elever är utsatta för mobbning över nätet och i nästan samtliga fall finns det ett samband till skolan (ibid).

I skolverksamheten har skolkuratorn en betydande roll för elevers hälsa (Akademikerförbundet SSR 2010). Trots detta finns det inte mycket tidigare forskning om de uppfattningar som skolkuratorerna själva har kring nätmobbning. Akademikerförbundet SSR har gjort en undersökning om skolkuratorers arbetsbörda där 550 stycken kuratorer medverkat. Från undersökningen har de fått fram att sex av tio skolkuratorer upplever att de har fått en högre belastning på sitt arbete på grund av elevernas användande av diverse Internetforum och den mobbning och oro som tillkommit som följd av elevernas användande. Det vi kan fastställa genom denna undersökning är att åtminstone en del skolkuratorer upplever att det finns problematik kring nätmobbning och att detta kan påverka arbetet som skolkurator (Akademikerförbundet SSR, 2010).

En annan studie som också är relevant till vår tidigare forskning är en undersökning som är gjord i USA, där man har tagit reda på hur socialarbetare som jobbar i skolan ser på och upplever nätmobbning. Omkring hälften av de medverkande uttryckte att mobbning som sker över nätet är av en allvarligare karaktär än traditionell mobbning som tar plats i det fysiska rummet. Av studien kunde utföraren av undersökningen bekräfta att socialarbetarna tveklöst tyckte att nätmobbning i många fall var en utlösande faktor för elevers psykiska ohälsa och att det i skolan upplevdes som något oklart hur man skulle jobba mot nätmobbning. En förklaring till resultatet hade de som utfört studien, och de menade att det är skolornas handlingsplaner som är bristfälliga då de inte tar upp hur mobbningen som sker över nätet ska bemötas och förhindras. Detta bidrar till att viss skolpersonal kanske inte ser att nätmobbningen är ett problem som bör beaktas och angripas, inte minst i skolan (Slovak & Singer, 2011).

Vi anser att den forskning som vi valt att presentera i detta kapitel är relevant till vårt syfte och vår studie. Den tidigare forskningen berör både fenomenet nätmobbning och upplevelserna hos den profession som regelbundet kommer i kontakt med olika typer av mobbning genom sina yrken. Den forskning vi valt att presentera visar även på att en del yrkesverksamma inom den berörda professionen anser att det finns en problematik kring nätmobbning samt att det förebyggande arbetet mot den är bristfällig.

5. Metod

5.1 Val, förberedelse och genomförande av metod

Eftersom våra frågeställningar berör upplevelser, erfarenheter och vad deltagarna själva anser och tycker, valde vi att utföra vår undersökning med hjälp av en kvalitativ metod. Den kvalitativa metoden tar sig störst form i att vi har valt att intervjua sex stycken skolkuratorer och därefter kodat den information som vi har samlat in från dem (Bryman 2011:523). Genom samtycke har vi kunnat spela in intervjuerna med deltagarna för att inte gå miste om något viktigt samt för att kunna gå tillbaka till intervjuerna och analysera det som sagts.

Intervjumaterialet har vi tillsammans med forskning som berör vårt ämne, som vi dels funnit genom databaser såsom Lubsearch och Lovisa, övriga hemsidor och litteratur från biblioteket.

Vid övervägandet kring att ta en kvantitativ studie som skulle kunna innebära enkäter, ansåg vi att det skulle bli svårt för oss att fånga djupgående information som vi var ute efter, såsom exempelvis upplevelser. Med djupgående menar vi att vi inte bara är intresserade av *vad* våra intervjupersoner säger, utan även *hur* och *varför* de säger det (Bryman 2011: 413). Detta eftersom enkäter gör det svårt för oss att få möjligheten att kunna ställa följdfrågor på svaren och på sikt gå in på djupet såsom vi önskar (ibid). Vår metod har tillåtit oss att kunna sammanställa svaren från de olika skolkuratorerna och se liknelser men även skillnader i det som berör vårt forskningsområde. Dessa liknelser och skillnader utgör vårt resultat i vår undersökning.

Innan vi utförde själva intervjuerna skapade vi en intervjumall/intervjuguide, som bestod utav större teman som berör vår undersökning såsom “nätmobbning” och “professionen”. Under dessa teman sammanställde vi flera frågor som berörde ämnena (Bryman, 2011:419).

Frågorna vi sammanställde var med avsikt semistrukturerade, vilket innebar att vi lät deltagarna få utrymme att prata mer fritt om nätmobbningen samt professionen, och som tillät

oss att kunna ställa följdfrågor på det som sades under intervjuerna (ibid). Intervjuguiden skapade vi för vår skull just för att vi skulle ha någon form av struktur att följa under intervjuerna. Detta innebär att vi inte slaviskt har följt intervjuguiden, utan att vi har tillåtit oss att både stryka frågor under intervjuernas gång, ställa frågor som inte fanns med i guiden samt inte nödvändigtvis följa den ordning som frågorna var sammanställda i. Anledningen till varför vi har gjort det är för att intervjuerna ska upplevas så friktionsfria, naturliga och jämna som möjligt både för oss och våra deltagare. Trots flexibiliteten under intervjuernas gång anser vi ändå att vi har hållit oss inom våra uppsatta teman och kunnat beröra samtliga frågor i vår intervjuguide.

Vi insåg även efter våra två första intervjutillfällen att vi behövde justera vår intervjuguide och förändra den till viss del genom att ta bort, lägga till och omformulera några av frågorna. Vi upptäckte att efter denna förändring gick det bättre för de resterande fyra intervjutillfällena. Alla våra intervjutillfällen har ägt rum på skolorna som skolkuratorerna jobbar på. Vi ville utföra intervjuerna i ett personligt möte med våra deltagare för att skapa ett förtroende och en relation sinsemellan för att därmed bidra till en mer bekväm intervju.

Därför uteslöt vi telefonintervjuer eftersom det inte skulle tillåta oss att skapa det förtroende och den relation med våra medverkande som vi önskade. Vi ville även undvika intervjuer via telefon eftersom det finns högre risk för störningar och brus vilket medför att en del av materialet kan komma att misstolkas eller inte uppfattas överhuvudtaget (Bryman, 2011:393).

Skolkuratorerna blev innan intervjuerna mailade om vår undersökning och vi bifogade även vårt informationsbrev i mailen. Vi kontaktade totalt sexton skolkuratorer varav vi fick svar från fyra stycken som kunde ställa upp samt två stycken som avböjde. För att kunna uppnå vårt minimumkrav på antal deltagare, valde vi att uppsöka sex skolkuratorer som inte svarade på mailet alls. Av de sex skolkuratorer som vi besökte sa två stycken av dem att de kunde ställa upp på intervjuer. Detta ledde till att vi nu hade sex deltagare, vilket var vårt minimumkrav. Vi bokade sedan in datum och tid med våra deltagare för intervjutillfällen och besökte dem på deras respektive skolor för att utföra själva intervjuerna. De blev ännu en gång kort informerade om undersökningen, vårans tystnadsplikt, samt om att deras medverkan sker på deras frivillighet och att de när de önskar kan avbryta sin medverkan. Vi delade i samband med detta ut samtyckesbrev. Intervjuerna tog ca 35-50 minuter att genomföra.

5.2 Validitet och realibilitet

Validitet innebär att vår studie endast avser det som vi vill undersöka och inget utöver det (Svenning, 2003:26). Syftet med vår studie har varit att undersöka nätmobbning och vad skolkuratorer själva anser om sitt arbete mot nätmobbning. I vårt fall innebär begreppet validitet att vi har hållit oss inom ramarna av vårt ämne. Trots att relationen mellan nätmobbning och skolkuratorer har varit vårt huvudämne, har det nästintill varit oundvikligt att inte låta en del av vår undersökning behandla och undersöka mobbning generellt, alltså mobbning som inte nödvändigtvis sker på just Internet. Detta för att nätmobbning är en gren av den generella mobbningen. För att kunna utföra vår studie på ett optimalt sätt har vi även behövt berika oss med kunskap om allmän mobbning, för att få en grundlig förståelse av nätmobbning. Detsamma gäller skolkuratorns roll som inte nödvändigtvis handlar om hur de arbetar mot just nätmobbning, utan allmänt. För att vi ska kunna skapa djupare förståelse för det vi undersöker, har vi även behövt fördjupa oss i vad en skolkurator är och hur han eller hon arbetar allmänt, inte bara mot mobbning som sker över nätet.

Vi har låtit våra medverkande tala fritt inom våra uppsatta teman; mobbning och deras profession, och deras svar har bidragit till att besvara våra uppsatta frågeställningar. Vi anser att vi därför har undersökt det syfte vi har med vår studie. Våra frågeställningar, vårt syfte och den information vi har utvunnit från våra medverkande har fokuserat på det ämne som vi har avsett att undersöka och inget annat, och därför anser vi att vi har validitet i vår undersökning. Att vi dessutom använt oss utav litteratur och andra källor som berör mobbning och professioner som arbetar mot mobbning, både i fysiska miljöer och på Internet, bidrar till validitet i vår studie.

Begreppet reliabilitet innebär att ifall en studie skulle upprepas, så ska resultatet bli samma som det resultat som presenteras i studien (Svenning, 2003:32). När det kommer till kvalitativ forskning är reliabiliteten ett välkänt problem, då det är ett bedömningsverktyg som förutsätter att det är möjligt att komma fram till en enda och absolut sanning (Bryman, 2011: 354). Eftersom vår studie grundar sig i en kvalitativ forskningsmetod som främst utgörs av intervjuer med olika människor, kan svaren från de olika intervjupersonerna skilja sig åt ifall samma intervjufrågor skulle ställas på nytt till samma personer. Det är istället mer relevant att tala om tillförlitlighet istället för reliabilitet vid kvalitativ forskningsansats där man bedömer kvalitén i en studie. (ibid 2011:352). Bryman (2011:354-355) menar på att man vid beskrivning av tillförlitlighet behöver titta på fyra delkriterier; trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjlighet att styrka och konfirmera. Under trovärdigheten läggs vikt och fokus på läsaren och på hur de uppfattar studien och om de anser att studiens innehåll är acceptabel. Den största

delen av vår studie utgörs av vårt empiriska material och som synliggörs som tydligast i resultatet. Bryman (ibid) förklarar att trovärdigheten lägger sin största tyngd på just forskarens del där hen beskriver sina resultat för studien.

Vi har under intervjuerna med våra skolkuratorer avsatt tid på slutet för att göra en muntlig sammanfattning av intervjuens innehåll och ge dem möjligheten att påpeka ifall något inte stämmer överens med deras egna uppfattningar. Detta moment ökar trovärdigheten för studiens innehåll, som grundar sig i det empiriska materialet.

Guba och Lincoln (1985:316) förklarar att när man utför fylliga eller täta beskrivningar i sin studie, leder detta till att beskrivningen förser andra människor med något som de kallar för en databas. Denna databas blir till hjälp för att det ska bli möjligt att göra en bedömning på hur pass överförbara resultaten är till en annan miljö. Vi har genom att analysera vårt empiriska material med hjälp av två beskrivande teorier, skapat en analys-och resultatdel som utgörs av fylliga beskrivningar för att öka överförbarheten i studien.

Bryman tar upp det tredje delmålet vilket är pålitlighet. Med pålitlighet menas att man antar ett granskande synsätt genom att säkerställa en fullständig och tillgänglig redogörelse av hela forskningsprocessen. Eftersom vi har varit två som har utfärdat denna studie, har vi även varit två som har granskat vårt material och vårt innehåll. Det är vanligt att man kan bli ”blind” på sin egen text, men vi har dessutom haft en handledare som vid ett tillfälle fått granska vår studie från början till slut.

När det kommer till det tredje delkriteriet som handlar om möjlighet att styrka och konfirmera, innebär detta att forskaren är medveten om att det inte går att få fram en fullkomlig objektivitet i samhällslig forskning, men att forskaren säkerställer att hen agerat i god tro (ibid 2011:355). Med det menas att det ska vara synbart att forskaren inte har låtit sina egna personliga värderingar eller teoretisk inriktning påverka studiens innehåll (ibid). Då vi som tidigare nämnt är två som har gjort denna studie, har vi haft möjlighet att tillsammans granska varandra i arbetet och haft möjlighet att observera ifall någon av oss på något sätt skulle låta studiens innehåll påverkas av egna värderingar. Då vi även har utfärdat denna studie utan större förförståelse för ämnet vi har valt att undersöka, har även detta bidragit till att det skulle bli svårt för oss att låta personliga åsikter och värderingar komma att påverka studiens innehåll, då det mesta är nytt för oss.

5.3 Etiska överväganden

När vi intervjuat våra deltagare (skolkuratorer) har vi haft en del aspekter i åtanke angående själva genomförandet av intervjuerna. Vi har främst följt *informationskravet* där vi som intervjuat har informerat våra intervjupersoner om syftet med vår undersökning (Bryman, 2011:131). Som tidigare nämnt har våra deltagare även fått information genom vårt skrivna informationsbrev, om att deras delaktighet i undersökningen är frivillig och att de när som helst fått lov att avbryta sin medverkan utan vidare motivation (ibid). I detta informationsbrev har våra intervjupersoner blivit införstådda med *samtyckekravet*, vilket innebär att de själva får bestämma över sin medverkan (Bryman, 2011:132).

Eftersom våra medverkande är myndiga och över den ålder där det krävs samtycke från vårdnadshavare, har vi inte behövt lägga fokus på något sådant etiskt dilemma då det i vårt fall inte har varit aktuellt. Med anledning av att våra medverkande är yrkesverksamma och strikt sekretessbundna har vi upplyst dem om *anonymitet* och att vi som håller i undersökningen har ett ansvar för att resultatet hålls konfidentiellt eller anonymt genom att intervjupersonerna bland annat avidentifieras i vår uppsats (Bryman, 2011:133). Med respekt för våra deltagares tystnadsplikt har de inte tillåtits att prata om specifika fall, med hänsyn till sekretessen. Om det på grund av mänsklig faktor har utelämnats ett namn eller dylikt som kan kopplas till en specifik person, har vi på grund av anonymiteten ändå inte använt den informationen till delar av vår undersökning, eftersom det hade kunnat skada både personen i fråga samt deltagaren som av någon anledning kanske har försagt sig. Våra deltagare har kunnat prata allmänt om deras arbete i relation till nätmobbning, men även sådant har anonymiserats så att det inte givits möjlighet att spåra vem informationen kommit ifrån (ibid).

5.4 Metodens förtjänster och brister

Som med alla metoder har även kvalitativ metod både förtjänster och brister (Bryman 2011:368). En brist vi kan se med vårt eget metodval är att den är tidskrävande. Det har varit en utmaning för oss att hitta intervjupersoner som känner för att ställa upp och låta sig bli intervjuade. Vi har också fått en erfarenhet av att några tillfrågade skolkuratorer själva ansett att de inte haft tillräckligt med erfarenhet kring nätmobbning för att kunna bidra med information till vår studie, och därför tackat nej till att medverka. En fördel som vi kände till med kvalitativ metod och semistrukturerade intervjuer var att om vi lyckades få ihop sex intervjupersoner var oddsen till en lyckad och intressant studie stor. Vi kunde genom en kvalitativ studie och med en bra intervjuguide att följa få ut mycket värdefull information från personerna som medverkat i vår studie. Med kvalitativ metod har vi kunnat belysa

professionernas upplevelser och fått chans att ställa följdfrågor på deras svar, något vi inte lika lätt hade kunnat göra om vi hade använt oss av en kvantitativ metod i form av exempelvis enkäter (ibid).

En fördel med just semistrukturerad intervju är att formuleringen av frågor i intervjuguiden är densamma vid alla intervjuer, men följdfrågorna kom att se olika ut beroende på intervjupersonens svar på vår föregående fråga (Bryman, 2011:206). Vi ville att det skulle finnas möjlighet till att kunna diskutera svaren öppet, och med det menar vi att vi delvis ville anpassa vår intervju efter intervjupersonen. Vi har emellertid fortfarande haft en viss struktur i vår intervju. Intervjuguiden har fungerat som en mall, så att vi kunde följa vårt tema och få våra frågor besvarade. Med en balans av struktur och flexibilitet samt med hjälp av vår intervjuguide har intervjuerna fått en så hög relevans som möjligt till vår studie. Eftersom våra intervjuer är semistrukturerade har våra intervjupersoner fått ett stort utrymme åt att prata om sina egna upplevelser. Vi som intervjuar har samtidigt sett till att intervjuens innehåll befunnit sig inom vårt uppsatta ämne och att en del viktiga frågor som var av vikt för undersökningen fick utrymme att ställas under intervjun.

5.5 Urval

Till vår studie valde vi att intervjua sex skolkuratorer som var verksamma på grundskolor. Vi valde skolkuratorer på just grundskolor eftersom vi anser av egna erfarenheter att skolkuratorer har mer samverkan och direkt kontakt med elever än på exempelvis en gymnasieskola. Syftet och våra frågeställningar grundar sig i hur professionen arbetar mot nätmobbning, och vi valde att göra en avgränsning i begreppet ”professionen” till att fokusera på skolkuratorer. Dels gjorde vi denna avgränsning för att göra det enkelt för oss genom att vi endast skulle behöva fokusera på en grupp inom professionen och inte behöva läsa oss in på flera olika. Men även för att vi personligen tyckte att de var intressant att fördjupa oss utifrån skolkuratorernas perspektiv, då tidigare forskning visar på att de flesta av skolorna saknar policys och fasta riktlinjer för hur de ska agera i situationer med nätmobbning.

Vårt urval består därmed utav personer som är av relevans för vår studies syfte och frågeställningar, vilket Bryman (2011:434) kallar för ett målinriktat urval. Valet av våra medverkande baserades utifrån kriteriet att de skulle vara skolkuratorer som var verksamma på grundskolor. Genom att utforma ett informationsblad där det står beskrivet vad vår studie handlade om, skickade vi detta till flera skolkuratorer och fick slutligen in sex skolkuratorer som kunde ställa upp på vår undersökning. För oss hade den geografiska aspekten inte någon större betydelse, och vi kontaktade yrkesverksamma skolkuratorer över hela södra Skåne för att öka chansen till att nå ut till medverkande som kunde ställa upp på intervjuer. Detta ledde till en geografisk spridning på våra medverkanden. Den geografiska spridningen bidrog till en mindre risk för att skolkuratorerna skulle svara på ett likartat sätt på grund av deras geografiska position.

Vi övervägde först hur många skolkuratorer vi skulle intervjua. Bryman (2011:436) förklarar att det är svårt att bestämma hur många personer man behöver intervjua för sin forskning, eftersom det är det teoretiska övervägandet som styr urvalet. Bryman (ibid) beskriver en så kallad ”teoretisk mättnad” som man som forskare vill uppnå genom antal intervjuer, men att man omöjligt kan veta hur många personer som man ska intervjua för att uppnå den teoretiska mättnaden. Eftersom vi inte var ute efter en bred målgrupp med flera kategorier, som exempelvis olika kön, åldrar, bakgrund osv, bedömde vi att vi behövde ungefär 6-8 medverkande i samråd med lärare och handledare. Med tanke på att de flesta skolkuratorer som vi kom i kontakt med hade mycket att göra och inte hade tid till att vara delaktiga i vår studie,

använde vi oss utav vårt minimumkriterium; sex stycken intervjuer.

6. Orientering av kunskapsläget

Förutom att vi främst inhämtat kunskap om arbetet mot nätmobbning via våra intervjupersoner, som berättat om sina egna arbeten och tillvägagångsätt, har vi även gjort oss pålästa om vårt ämne genom diverse litteratur och referensgranskade forskningsartiklar. Vi har använt oss av både svenska och internationella sådana som berört ämnet mobbning, nätmobbning och olika professioner som arbetar med just detta. Vi har hittat värdefull information från bland annat hemsidor som tillhör Friends, BRÅ (Brottsrummet, 2015) och Polisen. Utöver detta har vi hittat en vetenskaplig artikel vid namn "Cyber Bullying: Overview and Strategies for School Counsellors, Guidance Officers, and All School Personnel" (2008). Artikeln handlar om hur olika professioner inom skolverksamheten arbetar mot nätmobbning. Artikeln behandlar specifikt skolkuratorns roll i situationer rörande nätmobbning. Av den anledning har denna artikel varit mycket viktig för oss i vårt arbete.

Vi har även använt oss av andra artiklar som handlar om översikten av själva nätmobbningen och om olika strategier som finns för att arbeta mot detta fenomen. De olika strategierna är avsedda för olika professioner som arbetar med unga och nätmobbning, varav skolkuratorernas roll berörs i artiklarna. Artiklarna har främst berört skolkuratorns roll i hantering av nätmobbning. Utöver dessa artiklar har vi funnit andra artiklar som behandlar mobbning i fysiska miljöer och skolkuratorns roll i sådant sammanhang, artiklar om nätmobbning allmänt och artiklar om olika professioners roll i arbetet mot nätmobbning.

Genom att göra oss pålästa om professionen skolkurator och fenomenet mobbning har vi kunnat dra paralleller mellan dessa två ämnen. Vi har sedan analyserat datan som en del av vår undersökning. Vår undersökning grundar sig i teorin om att fysisk mobbning delvis har övergått till nya arenor, så som på Internet, där mobbning tar sig form och uttryck som nätmobbning.

Den främsta källan för inhämtning av kunskap till studien utgörs från de intervjuer vi har genomfört med våra deltagare. Intervjuerna har blivit vårt huvudsakliga material och vår värdefullaste data som genomsyrar hela undersökningen. Allt material vi har samlat in från intervjuerna har tillåtit oss att kunna presentera fram resultatet för vår uppsats.

7. Resultat och analys

7.1 Bakgrund

De resultat som vår undersökning har lett till är baserade på svar och motiveringar från sex skolkuratorer som alla jobbar på grundskolor. Samtliga medverkande är även utbildade socionomer och kommer att härnäst refereras till och skrivas om som S1, S2, S3, S4, S5 samt S6. Detta har vi gjort för att vi ska kunna skilja dem åt och för att läsarna lättare ska kunna få en uppfattning om vem av dem som sagt vad.

Materialet som vi fått in från intervjuerna har kodats för att vi från materialet ska kunna utvinna både skillnader och likheter mellan de olika intervjupersonernas upplevelser av nätmobbning och vilken hjälp de ansett sig kunna bistå med. Efter kodningen påbörjas härmed analysen av den information som vi har fått in genom vår studie (Aspers, 2011:157).

7.2 Mobbning

Vi lät alla våra medverkande få svara på frågan "Vad är din definition av mobbning?". Skolkuratorerna svarade:

"Att utsätta någon för mobbning innebär att utsätta någon för någonting taskigt och obehagligt upprepande gånger. Detta oftast för att kränka motparten" (S1)

"En mobbningsituation innebär att en person exempelvis kan känna sig nedtryckt, kränkt, hånad av någon eller några andra och som gör att personen i fråga inte mår bra och känner sig utsatt". (S2)

"Mobbning kan ske både verbalt, fysiskt och psykiskt". (S3)

"Att någon blir utsatt för någonting obehagligt och taskigt upprepande gånger förknippar jag med mobbning. Likt trakasserier ibland". (S4)

"Mobbning handlar ofta om att bli systematiskt utstött från en social grupp". (S5)

"Mobbning rör sig om kränkande särbehandling som riktas mot någon ett flertal gånger, med

målet att förnedra personen”. (S6)

Genom ovanstående citat från våra intervjupersoner kan vi se att de definierar mobbning på olika sätt, fastän själva definitionens innebörd är ungefär densamma. Detta kan förklaras utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv som menar på att det är den sociala kontexten som vi befinner oss i som avgör det som vi uppfattar och det som utgör vår kunskap.

Beroende på respektive skolkurators sociala omgivning kan deras respektive uppfattning om vad mobbning innebär se olika ut. S5 förklarar mobbning som en situation där man blir systematiskt utstött från en social grupp. En förklaring till varför S5 definierar mobbning på detta vis, och inte som exempelvis S1, kan bero på att hen utifrån interaktioner med elever har skapat denna bild av vad mobbning innebär. S5 har kanske haft fler fall där hen har samtalat med elever som faktiskt har blivit utstötta från en social grupp och som därmed leder till att denna handling blir S5's främsta beskrivning av en mobbningssituation. S6 beskriver mobbning som ”en kränkande särbehandling som riktas mot någon ett flertal gånger, med målet att förnedra personen”. I jämförelse med S5 har S6 kanske inte haft särskilt många mobbningsfall där elever har blivit systematiskt utstötta från en social grupp, som S5 beskriver. S6 kan ha jobbat på en skola med andra elever som främst utför kränkande särbehandlingar mot andra elever för att förnedra dem. Detta blir istället S6's främsta uppfattning av mobbning och även hens verklighet. S6 har således konstruerat denna mobbningsdefinition utifrån sin sociala omgivning och sociala kontext.

När våra medverkande fick berätta om hur de arbetade förebyggande mot mobbning svarade hälften av våra medverkande att de arbetar i elevhälsoteam på skolan, medan två av de resterande skolkuratorerna vi intervjuade berättade att de bland annat arbetade med kamratstödjare på skolan. Kamratstödjare är enligt S5:

“[...] utvalda elever som fungerar som en kurators förlängda arm med uppdrag att främja gemenskap bland klasserna och motverka alla typer av mobbning. Varje månad har kurator och kamratstödjare möte.”

Flera av våra skolkuratorer svarade att förutom att samarbeta med kamratstödjare innebär främst det förebyggande arbetet mot mobbning att de går ut i klassen och gör

värderingsövningar och föreläser om likabehandling och etik. Hur våra skolkuratorer beskriver att de arbetar förebyggande kan förklaras utifrån rollteorin som ser på olika roller som utförandet av de sociala förväntningar som kopplas ihop med en särskild status och roll, i detta fall att skolkuratorer och kamratstödjare arbetar mot mobbning. Skolkuratoren och kamratstödjare har en viss roll och deras omgivning har förväntningar på dem. I sina roller förväntas dem utföra vissa arbetsuppgifter, som att bekämpa mobbning. De bemöter de sociala förväntningar genom att synas på skolan, och därmed bekräftar de sin roll som utgörs av de förväntningar som deras omgivning har på dem och som de själva skapar genom sin egen rolldefinition.

Att elever får en roll som kamratstödjare kan förklaras utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv som menar på att det är vi individer som konstruerar allt utifrån vår sociala kontext (Burr, 1995). I social kontext där människan har konstruerat mobbning, har människan även konstruerat rollen kamratstödjare utifrån att den rollen behövs i en omgivning där det förekommer mobbning. Kamratstödjare har alltså uppkommit och skapats för ett syfte, och det har främst utifrån ett behov har uppkommit efter att mobbning har konstruerats av människan.

7.3 Nätmobbing

När vi bad våra medverkande förklara ifall de upplevde några skillnader och/eller likheter i deras arbete mot mobbning när mobbningen sker på skolan eller på nätet, ansåg samtliga att det fanns både skillnader och likheter. Den skillnad som flera av våra intervjupersoner berättade om är svårighetsgraden att hitta och identifiera själva mobbaren när mobbningen sker över nätet. De förklarade vidare att många elever kan känna sig starkare bakom datorskärmen och kunde därmed våga agera mer utåtagerande och kränkande mot någon annan i text än i ett fysiskt möte. En skolkurator, S1, berättade att i ett samtal med en elev förklarade eleven att han eller hon kunde känna sig otrygg och utsatt i skolan, men när eleven kom hem kände han eller hon en trygghet. När samma elev även blev utsatt för mobbning på nätet, försvann denna trygghet som han eller hon kände i sitt hem. S1 drog slutsatsen att det är en skillnad med arbetet med mobbning i skolan och på nätet, eftersom mobbningen i skolan kan fortsätta efter avslutad skoldag, via nätet när både den utsatte och den som utsätter inte är i skolan.

Den tydligaste likheten vi fick ut från våra medverkande var att mobbning fortfarande är ett brott att utsätta någon för, oavsett i vilket rum eller i vilken form det sker. Det kan skada den enskilde minst lika mycket att bli utsatt för mobbning och trakasserier över nätet idag som i det fysiska rummet, som exempelvis skolan. Detta oavsett om den utsatte känner den som utsätter eller inte.

När vi läser ovanstående resultat kan vi förknippa det med rollteorin, som säger att man har olika roller i olika miljöer och sammanhang samt att man genom interaktioner med andra människor kan bli tilldelad en viss roll (Payne, 2008:246). Av vårt resultat att döma kan vi se att våra intervjupersoner anser att det vid fall som rör nätmobbning blir särskilt problematiskt att identifiera själva mobbaren, då denne ofta är anonym. I en omgivning fylld med människor (som på skolan) skapas förväntningar på exempelvis elever, och det förväntas att man som elev uppför sig och handlar utifrån ett visst sätt. Att mobba en annan elev genom att exempelvis kränka och trycka ner eleven, är ett beteende som inte är socialt accepterat hos större delen av omgivningen. Det blir därför lättare för en elev som mobbar att ta sig an rollen som mobbare över nätet, då hen kan gömma sig bakom datorskärmen som anonym och då hen inte behöver tänka på de sociala förväntningarna som ställs på hen. En mobbare som hörs och ses mycket i skolan uppmärksammas av många i sin omgivning och syns på så vis när denne utsätter någon för mobbingen. Enligt rollteorin är det vanligt att man, beroende på olika situationer och omständigheter, kan bete sig på olika sätt och att man tar sig an en viss roll i en viss social kontext och agerar utifrån denna (ibid). Vi kan genom vårt resultat se att det, enligt våra medverkande, inte alltid är självklart att man som elev ser samma sociala förväntningar på att man ska bemöta sina medmänniskor med respekt över nätet, som det finns i skolan och det fysiska rummet. Enligt rollteorin kan man förstå att mobbaren kan ta sig an rollen som mobbare på diverse sätt just på grund av den sociala kontexten.

När vi bad våra respondenter definiera vad en mobbningsituation på nätet är för något, blev svaren:

- Taskiga kommentarer
- Spridning av bilder på den utsatte i negativt syfte
- Att utsätta någon som man inte fysiskt kan nå
- Avsaknaden/bekräftelsen genom "likes" på sociala medier
- Spridning av ett elakt rykte om den utsatte, över sociala medier

Dessa svar blev även svar på frågan vi ställde våra skolkuratorer om deras egna erfarenheter av hur nätmobbning tagit sig form under deras yrkesverksamhet. Våra skolkuratorer har genom egna upplevelser och erfarenheter konstruerat sina respektive uppfattningar om vad nätmobbning innebär. Att se våra skolkuratorers definitioner av vad nätmobbning är, kan vi utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv förstå att det är människan som har konstruerat denna handling över nätet, då teorin menar på att saker konstrueras med tiden (Burr, 1995). Under en tidsanda där Internet inte existerade, fanns inte heller nätmobbning. När människan konstruerade Internet, konstruerades senare även olika sociala medier. Genom interaktioner och samspel människor emellan på sociala medier och på Internet, har människan konstruerat nätmobbning genom exempelvis de olika beskrivningar som våra skolkuratorer har tagit upp. Precis som att man med hjälp av socialkonstruktivismen kan förklara att vanlig mobbning konstruerades av människan, kan man även förklara uppkomsten av nätmobbning. På Internet kan man integrera med varandra, samspela samt ha en social omgivning, trots att man inte är närvarande i fysisk form. Detta ger möjlighet till människan att konstruera relationer och handlingar över Internet, och ett exempel kan vara taskiga kommentarer och spridning av rykten, vilket är exempel på några av våra skolkuratorers definitioner av nätmobbning.

Skolkuratorerna fick under intervjuerna möjlighet till att beskriva eventuella utmaningar som de kunde stöta på sina förebyggande arbeten mot nätmobbning. En sammanställning av svaren såg ut på detta vis:

- Att det är svårt att ibland nå ut till både de utsatta samt de som utsätter på grund av anonymiteten som råder bakom skärmen. Det är lättare att ta in elever för samtal när mobbningen sker i skolan och parterna befinner sig där
- Är svårt för skolkuratoren att synas och "vara där" när mobbning sker över nätet.
- Svårare att ingripa när nätmobbningen sker, eftersom den oftast sker efter skoltid.
- Konsekvenserna av exempelvis spridning av bilder kan bli omfattande och det är svårt att sätta stopp för det när det väl har skett och är ute och cirkulerar på nätet.

Vi bad våra intervjupersoner att berätta fritt om den hjälp de hade att erbjuda för de som blivit utsatta över nätet. Några av våra respondenters första svar var att det alltid erbjuds stöd i form av samtal. S3 och S1 förklarade att det var svårt att svara på det vi ville veta då stödets utformning hade mycket att göra med omfattningen av elevens utsatthet. Vissa elever ville och

behövde mer stöd än andra, och allt stöd var utformat individuellt. S1 påpekade dessutom särskilt att vissa elever inte ville ha något samtalsstöd, och att man som kurator var tvungen att finna sig i det. S3 sa även att särskilda fall av nätmobbning kunde involvera andra parter än att bara hen själv kopplas in i fallet. Ett exempel på samarbetspartners var BUP, om den utsatte visat på självskadebeteenden eller andra destruktiva tecken som en konsekvens av mobbningen.

De flesta av våra intervjupersoner svarade att arbetet med och resurserna för nätmobbning är densamma som för mobbning i det fysiska rummet. Detta synsätt kan backas upp av en studie utförd av de finska forskarna Salmivalli, Kärnä och Poskiparta som i sin studie påtalar att de metoder som skolor använder mot mobbning som förekommer i skolan, även fungerar i arbetet mot mobbning som sker över nätet (Skolverket, 2015).

Mobbning som sker över nätet beskrivs som en förlängning av mobbning som sker på skolgården (Skolverket, 2015). Detta uttryck kan backa upp de utmaningar som våra skolkuratorer beskriver med arbetet mot mobbning som sker över nätet. Mobbning som sker på skolan behöver inte upphöra när skolan tar slut för dagen, utan kan fortgå via sociala medier och andra forum på Internet (ibid). Detta i sin tur kan medföra att den mobbning som sker på sociala medier och på Internet överlag, kan involvera en större publik och fler parter än mobbning som sker inom skolans ramar. Vidare betyder detta att mobbningen på Internet inte bara behöver involvera elever på skolan längre, utan att även andra utomstående kan involveras, t ex vid spridning av bilder. Omfattningen av mobbningen kan bli mycket större och omfattande än mobbning som sker på skolan. För varje gång en bild, filmklipp eller ett rykte når en ny åskådare på nätet, blir den utsatte kränkt och nedtryckt på nytt för varje gång (ibid).

Stycket ovan förklarar de utmaningar i arbetet mot nätmobbning som våra skolkuratorer beskriver, som att det bland annat är svårt att nå ut till de utsatta, men främst de som utsätter, eftersom det är lättare att ta in eleverna för samtal när det sker på skolan. På Internet är publiken större och den kan framförallt vara anonym. Detta har våra skolkuratorer också beskrivit som en utmaning, att anonymitet råder på nätet. Samt att nätmobbningen sker utanför skoltid vilket gör det svårt för skolkuratoren att finnas på plats när mobbningen väl sker. Det kan ta dagar tills skolkuratoren får tillfälle att träffa den utsatta igen för exempelvis stödsamtal, när det t ex förekommer helgdagar och ledighet från skolan, vilket kan leda till större skada för den utsatte samt större omfattning av själva nätmobbningen.

Våra skolkuratorers roll i utmaningar med nätmobbning kan ses utifrån rollteorin. De kan exempelvis erfara vad Goffman kallar för *rollosäkerhet* i en situation där hen stöter på utmaningar (Payne, 2008:248). När en av skolkuratorerna stöter på en utmaning i sin roll som visar sig vara svårare än förväntat att ta sig an, blir konsekvensen att hen inte känner sig lika säker i sin roll längre. Då råder rollosäkerhet. Bristen på policys och fasta riktlinjer för hur man jobbar förebyggande mot nätmobbning bidrar ytterligare till att de kan känna osäkerhet i sin roller som skolkuratorer.

“Nätmobbing sker oftast inte under skoltid, och nackdelen med det är att den som blir utsatt inte kan vända sig till oss när mobbningen väl sker, som de kan göra när mobbning sker på skolan. Detta har lett till att en del elever valt att inte uppsöka hjälp hos oss nästa skoldag då de inte tänker på att vi är till som stöd oavsett när och vart mobbningen har ägt rum. De har ofta uppfattningen att skolkuratoren är till för hjälp för det som sker inom skolans ramar. Och därför bär de på bördan själva istället för att uppsöka hjälp”. (S2)

När S2 beskriver utmaningen med att nätmobbingen ofta sker utanför skoltid kan detta genom rollteorin beskrivas utifrån begreppen *stage* och *backstage* (Payne, 2008: 97-102). Dessa begrepp kan jämföras som när det på teater finns ett ställe för själva framträdandet, som Goffman kallar för *stage*. De som är på scenen och framträder är alla i sina roller, de är tillgängliga och de syns. Precis som S2 gör när hen är i skolan och agerar utifrån sin yrkesroll. När vår skolkurator är yrkesverksam på skolan kan man tolka detta utifrån rollteorin att hen är *on stage*. Tiden då S2 inte är i skolan är hen inte tillgänglig och därmed *backstage*, och då har hen klivit ur sin roll och finns därmed inte tillgänglig för eleven (ibid). Utifrån rollteorin kan man förklara varför eleven väljer att inte uppsöka hjälp när de blir utsatta efter skoltid, eftersom de inte förväntar sig att vår skolkurator infinner sig i sin roll med att bistå med stöd eftersom hen är *backstage* efter skoltid.

Under intervjuerna framgick det tydligt att skolkuratorerna vi intervjuat på ett jämnt och likartat sätt arbetade förebyggande mot nätmobbning. Metoderna som beskrevs var främst övningar och aktiviteter som involverade eleverna själva, t ex genom olika värderingsövningar i klassrummen. En skolkurator beskrev syftet med övningarna/aktiviteterna såhär:

“Det är viktigt, ja väldigt viktigt, att vi jobbar med våra elever för att vi ska komma någonvart. Ja, alltså till vårt mål. [...] om eleverna själva har en god relation sinsemellan bör det inte finnas någon anledning att ja, du vet, kränka den ena och frysa ut den andra. Så därför jobbar jag och mina kollegor supermycket med att vistas i klassrummen när eleverna är samlade och jobba med dem tillsammans i grupp för att skapa goda relationer mellan dem. [...] genom exempelvis värderingsövningar och andra aktiviteter. Det är minst lika viktigt att eleverna själva får vara med i det, ja vårt, förebyggande arbete mot nätmobbning”. (S2)

Skolverket har gjort en studie där en analys har gjorts av insamlad data som visar olika insatsers effekt på mobbning och kränkningar på nätet (Skolverket, 2015). Förutom kartläggning av elevens mobbningsituation, var planerade övningar som främjar relationer mellan elever en av de mest effektiva insatserna (ibid). Värderingsövningarna och aktiviteter i klassrummen som bland annat S2 beskrev är exempel på sådana insatser vars syfte är att stärka banden och relationerna mellan eleverna, så kallade relationsfrämjande insatser. Denna typ av insats har inte bara minskat på nätmobbningen utan även minskat på risken för att en elev ska utsättas för kränkningar på nätet (ibid). Studien visar att de skolor som arbetar förebyggande genom en relationsfrämjande insats har minskat risken för nätmobbning och kränkningar på sociala medier med ungefär hälften, när det gjordes jämförelser med skolverksamheter som inte bedrev den typen av förebyggande arbete. Att involvera eleverna i det förebyggande arbetet har också resulterat i att trappa ner graden av fall där det förekommer nätmobbning med ca 75 % jämfört med skolor där eleverna inte blev involverade i arbetet mot nätmobbning (ibid).

Samarbetet mellan skolkuratorerna och eleverna i arbetet mot nätmobbning kan förklaras utifrån Goffmans begrepp *team*. Begreppet innebär att roller endast existerar i förhållande till andra och att man blir sin roll i teamet, utifrån hur den sociala kontexten ser ut (Payne, 2008:73). Är teamet ett så kallat *gott team* befinner sig teamet i ett *teammaskop* med varandra vilket innebär att de samverkar med varandra för att uppnå sitt gemensamma mål. Utifrån citatet från S2 kan vi tolka det som att hen tillsammans med vissa elever har skapat ett team där deras gemensamma mål att motverka nätmobbning och deras framträdande utgörs främst genom dessa värderingsgrupper som S2 tar upp i ovanstående citat.

Vi ställde slutligen frågan till samtliga medverkande ifall de upplever att de har tillräckligt med resurser och kunskap för att kunna arbeta förebyggande mot mobbning. Den här frågan ställdes av den orsaken att våra frågeställningar berör just resurser mot nätmobbning, och när vi sammanställde svaren från våra medverkande svarade alla att de ansåg att de hade resurser, och att:

- Det var utmanande i början av yrket när de första fallen angående nätmobbning dök upp, då de kände att de resurser som fanns att tillgå var densamma som de vid hantering av vanlig mobbning.
- Resurserna är densamma som “vanlig” mobbning
- Resurserna har tillkommit i efterhand via exempelvis kurser om Internet och nätmobbning.
- Det önskas att det fanns fler resurser och mer kunskap att tillgå i hantering av situationer där nätmobbning förekommer.
- Ett bättre samarbete med föräldrarna till eleverna. Mer information ska nå föräldrarna, på exempelvis föräldramöten. Tips på hur föräldrarna kan agera om de misstänker att sitt barn är utsatt för nätmobbning eller utsätter andra för det. Föräldrarna måste användas som ett hjälpmedel hemifrån. Skolan gör vad de kan därifrån, men när eleverna gått hem från skolan kan mycket fortfarande hända. Samtliga av kuratorerna vi pratat med vet att de flesta fallen som rör nätmobbning har skett utanför skoltid, i barnens egna hem bakom en datorskärm. Kuratorerna samt annan personal på skolan vill att föräldrarna hjälper till att hålla koll genom att vara vaksam på vad som händer kring sina barn som är aktiva över nätet.

När våra skolkuratorer fick beskriva ifall de själva ansåg att de hade resurser och kunskap att tillgå vid situationer som handlade om nätmobbning, svarade vissa av våra skolkuratorer att resurserna och kunskapen antingen kom till efter hand, alltså att de inte fanns där från början. Några av våra intervjupersoner förklarade att de ansåg att resurserna och hjälpen bedömdes vara densamma som vid vanlig mobbning redan från början, och följde därför de riktlinjer och arbetssätt som används vid vanlig mobbning. Somliga av våra intervjupersoner önskade att det fanns fler resurser att tillgå i hantering där nätmobbning förekommer.

En orsak till att majoriteten av våra intervjuade skolkuratorer på egen hand upptäckte tillvägagångsätt vid nätmobbning kan bero på att skolpersonal överlag oftast är osäkra på hur

de ska behandla nätmobbning eftersom det oftast saknas policys på skolan kring hur nätmobbning ska hanteras (Bhat Suniti, 2008). Bristen på befintliga policys rörande nätmobbning inom skolverksamheter kan skapa förvirring hos berörd skolpersonal vid situationer där nätmobbning dyker upp. Denna typ av förvirring kan utifrån rollteorin förklaras som att våra skolkuratorer upplevde en så kallad *rolloklarhet* eller *rollförvirring* (Payne, 2008: 73). Detta innebär att våra skolkuratorer under situationen kunde känna osäkerhet i sin roll. Osäkerheten bygger på att de upplever att de har en roll som en person som ska arbeta mot nätmobbning, men att de samtidigt godtar och accepterar de policys och riktlinjer som de vanligtvis arbetar efter, och som inte behandlar hur de i sin roll ska agera mot just nätmobbning. Policys, rutiner och riktlinjer kan upplevas och uppfattas som en mall för hur ens roll ska se ut i det yrkesverksamma livet, då man strävar efter att arbeta så snart som möjligt efter denna fasta mall. När denna ”mall” inte längre går att tillämpa i arbetet, kan det bidra till upplevelsen av rollförvirring, då det inte längre står beskrivet hur ens roll bör te sig.

Under intervjuerna med våra skolkuratorer berättade några av dem att de under sina första fall med nätmobbning fick använda sig utav de rutiner som används vid vanlig mobbning, eftersom det saknades specifika riktlinjer för just mobbning över nätet. Denna förvirring som beskrivs ske i början, tills skolkuratoren skaffar erfarenhet för att tackla liknande situationer i framtiden, kan synliggöras för exempelvis elever på skolan. Förvirringen hos skolpersonalen kan medföra att elever backar i situationer där de egentligen vill söka upp en vuxen i fråga om nätmobbning, eftersom det skapas en ovilja hos eleverna att söka hjälp hos personal som inte är säkra på sin sak (Bhat Suniti, 2008). Vi kan med hjälp av rollteorin beskriva och förklara denna situation som våra skolkuratorer har beskrivit för oss. Teorin menar på att när vi som människor spelar en roll, som i detta fall där våra skolkuratorer tar sig an rollen som just skolkuratorer, förutsätter vi att vi förmedlar intryck i våra roller som vår omgivning ser på allvar och faktiskt tror på (Payne, 2008:246). Med andra ord förväntar omgivningen, i detta fall eleverna, tro på att skolkuratoren i sin roll som skolkurator, verkligen har de egenskaper och kunskaper som de ger uttryck i att besitta. Det ligger stor vikt i att skolkuratoren själv är övertygad om att de intryck hen ger ifrån sig är äkta. Men när våra skolkuratorer i sin roller, som i detta exempel, inte alls låter sig övertygas av sina egna intryck och sig själv i sin roll och istället visar på osäkerhet och förvirring, blir detta synbart för omgivningen, eleverna, som inte heller övertygas om skolkuratoren i sin roll.

Enligt en undersökning utförd bland högstadiel elever i USA trodde endast 64,1% av eleverna att skolpersonalen skulle agera för att stoppa nätmobbning ifall de skulle bli informerade om att det pågick nätmobbning (Bhat Suniti 2008). För att samla in den skara elever som väljer att inte uppsöka en skolkurator när de påträffat nätmobbning, är det viktigt att skolkuratoren faktiskt visar att hon eller han bär rätt resurser och besitter rätt kunskap för att kunna bistå med hjälp (ibid). Detta för att eleven ska känna ett förtroende samt en trygghet att kunna vända sig till skolkuratoren i fråga om hjälp.

8. Diskussion

Det är inte alltid lätt att tala om mobbning, än mindre ställa frågor om det. Dels var det till en början svårt för oss hitta någon som var villig att ställa upp och låta sig bli intervjuad, och dels var det en utmaning att sedan ställa frågor om ämnet på ett respektfullt/respektabelt och empatiskt sätt, utan att vilja veta för mycket i förhållande till våra intervjupersoners tystnadsplikt. Kanske finns det någonting obehagligt med att vara medverkande i någonting där man inte riktigt vet vad som förväntas av en.

Vad identifierar en mobbningssituation på Internet för skolkuratorer?

Definiering av nätmobbning har varit väldigt enhetlig bland de skolkuratorer som vi intervjuat. En mobbningssituation på Internet innefattar enligt våra medverkande: taskiga kommentarer, spridning av bilder i negativt syfte, avsaknanden av bekräftelse genom likes och spridning av rykten. När vi jämförde våra medverkandes egna beskrivning av nätmobbning med generella beskrivningar från Friends samt från Skolverket, blev det tydligt att definitionen av nätmobbning var väldigt lika. Skolkuratorerna upplever en mobbningssituation på Internet på mer eller mindre ett liknande sätt i jämförelse med varandra, samt i jämförelse med de offentliga och generella beskrivningar av mobbning på Internet.

Att jämföra beskrivningarna av nätmobbning mellan våra medverkande har gjort det intressant för oss att sedan undersöka hur de arbetar för att motverka nätmobbning. Då vi har fastställt att definitionen är densamma, har nästa steg varit att se över ifall metoder och resurser också har varit likartade eller ifall de har skiljt sig åt bland våra medverkande.

Vilken hjälp kan den berörda professionen bistå med för de som har blivit utsatta för mobbning över nätet?

Skolkuratorerna var ense om att de har varit den första hållplatsen för de elever som har blivit utsatta för mobbning på skolan. Dock ansåg majoriteten att det inte var lika självklart att det var så när mobbningen ägde rum på Internet och inte på skolan. De medverkande var alla eniga om att stödsamtal var den främsta hjälpen att bistå med vid en situation där det förekom nätmobbning. I det förebyggande arbetet, där nätmobbningen ännu inte ägt rum, arbetade samtliga skolkuratorer med att befinna sig i klassrum och diskutera samt anordna olika övningar i helklass som berörde Internet, mobbning samt i syfte att stärka relationen bland eleverna.

Våra medverkande ansåg att det inte är lika lätt att bistå med hjälp vid situationer där mobbningen sker på nätet, i jämförelse med på skolan. Anledningarna har varit att det bland annat råder anonymitet på Internet, vilket har gjort det svårare att nå ut till de olika parterna, samt att mobbning på nätet oftast inte sker under skoltid, vilket gör det svårt för skolkuratorerna att vara tillgänglig för eleven som blir utsatt. Skolkuratorn har vid sådana tillfällen kunnat bistå med hjälp nästkommande skoldag, om eleven väljer att uppsöka skolkuratorn.

Den generella uppfattningen som våra medverkande hade när det kom till frågan om vilken hjälp de har kunnat bistå med i situationer där mobbning förekommer på Internet, har uppfattningen varit att det har varit samma typ av hjälp som när det förekommer mobbning på skolan. Men att olika faktorer kan leda till att det skiljer sig åt när mobbningen förekommer på Internet istället för på exempelvis skolgården. De olika faktorerna som nämns är exempelvis skolkuratorns tillgänglighet, mobbningens omfattning och elevens ovetskap om att de kan vända sig till skolkuratorn även när mobbningen inte sker under skoltid.

Upplever den berörda professionen att de har tillräckligt med resurser och kunskap för att kunna arbeta förebyggande mot nätmobbning?

Majoriteten av våra skolkuratorer som vi intervjuade ansåg att de vid sina första fall i yrket

med nätmobbning fick utgå ifrån de resurser som redan fanns att tillgå vid situationer där det förekom vanlig mobbning, alltså på skolan. De menade att resurser för just nätmobbning inte fanns att tillgå när de första fallen av mobbning på Internet uppkom i deras yrkesroll, och att det då kändes som att det inte fanns tillräckligt med resurser. Efter fler fall och genom mer erfarenhet ansåg skolkuratorerna att resurserna också blev mer tillräckliga med tiden då de fick mer kunskap i att tackla situationer med nätmobbning. Två av våra medverkande tyckte dock att resurserna var tillräckliga redan från början eftersom de bedömde redan då att det är samma resurser och kunskap i hantering av nätmobbning som det är med mobbning på skolan. Den eniga uppfattningen bland samtliga skolkuratorer har varit att resurser för att hantera mobbning som sker specifikt på Internet har saknats på arbetsplatsen från första början, i form av exempelvis riktlinjer och policys. Skolkuratorernas åsikter har dock skiljt sig åt i hur pass viktigt de har ansett att sådana riktlinjer och policys har varit av betydelse, då två av dem, som tidigare nämnt, har nöjt sig med de befintliga riktlinjer som berört mobbning i fysiska miljöer. Och de resterande har känt förvirring och/eller tvekan vid hantering av nätmobbning till en början. Samtliga skolkuratorer känner att de idag har tillräckligt med resurser och kunskap i situationer där elever utsätts för mobbning på Internet.

9. Slutord

Med hjälp av denna undersökning har vi förstått att det inte alltid är lätt för skolkuratorer att till en början veta hur de ska handla i situationer rörande nätmobbning. Vår studie har låtit oss komma underfund med att avsaknaden av bland annat policys och uppsatta riktlinjer rörande nätmobbning på skolorna har varit en bidragande faktor till att det kan förekomma oklarheter i arbetet mot mobbning som sker på nätet. Anledningen till varför det saknas policys och riktlinjer för specifikt mobbning som sker på nätet beror främst på att denna typ av mobbning är ett relativt nytt fenomen i jämförelse med mobbning i det fysiska rummet. Det kan därför bli utmanande att hantera situationer där det förekommer nätmobbning som skolkurator. Men med tanke på att Internet och sociala medier får en allt större roll i vår vardag, ser nätmobbningen inte ut att minska i framtiden. Och vår förhoppning är att skolkuratorerna ska få de rätta resurserna och den kunskap de behöver för det fortsatta förebyggande arbetet mot nätmobbning.

10. Referenser

Litteratur

- Aspers, P. (2011). *Etnografiska metoder*. Malmö: Liber
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber
- Burr, Vivien (1995). *An introduction to social constructionism*. Routledge, London
- Kvale, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Olweus, D. (1998). *Mobbning i skolan - vad vi vet och vad vi kan göra*. Malmö: Liber
- Payne, Malcolm (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Natur & Kultur akademisk
- Svenning, C. (2003). *Metodboken*. Eslöv: Lorentz förlag
- Wenneberg, Søren Barlebo (2001). *Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi
- Wester, D, Yvonne. (2005). *Socionomen i skolan*. Göteborg: Gothia

Elektroniska dokument

- Akademikerförbundet SSR (2010). Ny undersökning om skolkuratorer. <https://akademssr.se/reportage/ny-undersokning-om-skolkuratorer> [2015-01-16]
- Austin, M. S.; Reynolds, P. G.; Barnes, L. S. 2012. School leadership and counselors working together to address bullying. *Education*, Vol. 133 (2): 283-290.
- Bhat Suniti, C. 2008. Cyber Bullying: Overview and Strategies for School Counsellors, Guidance Officers, and All School Personnel. *Australian Journal of Guidance & Counselling*. Vol. 18 (14): 53-66.
- Brottsrummet (2015). *Mobbning*. <http://www.brottsrummet.se/sv/mobbning> [2015-11-23]
- Eriksson, Ingalill. 1973. Rollbegrepp som sociologiska analysinstrument. *Sveriges Sociologförbund (Swedish Sociological Association) Sociologisk forskning*. Vol. 10, No. 1 (1973), pp 28-37
- Fagerström, Åsa. (2015). *Mobbning på nätet*. <http://www.tryggabarn.nu/9-ar/foraldraskap/mobbning-pa-natet> [2015-12-17]

- FN (2015). *Så skyddar FN de mänskliga rättigheterna*. <http://www.fn.se/fn-info/vad-gor-fn/manskliga-rattigheter-och-demokrati/karnkonventionerna/> [2015-12-03]
- Friends (2015a) *Statistik om mobbning* <http://friends.se/fakta-forskning/om-mobbning/statistik-om-mobbning/> [2015-12-03]
- Friends (2015b). *Friends nätrapport 2015* <http://friends.se/fakta-forskning/rapporter/natrapporten/> <http://friends.se/wp-content/uploads/2015/03/Natrapporten-final-webb.pdf> [2015-12-03]
- Friends (2015c). *Om Friends*. <http://friends.se/om-oss/om-friends/> [2015-11-28]
- Friends (2015d). *Arbetsätt*. <http://friends.se/om-oss/arbetsatt/> [2015-11-28]
- Kowalski, R. M.; Giumetti, G. W.; Schroeder, A. N.; Lattanner, M. R. 2014. Bullying in the digital age: A critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth. *Psychological Bulletin*, Vol. 140 (4): 1073-1137.
- Ljungström, K. (2011). *Farstametoden mot mobbing - vad är det?* <http://www.ordkallanpedaktiv.se/> [2015-12-16]
- Olson, L. (2010) *Nätmobbing ett växande problem*. Göteborgs Universitet. http://www.samfak.gu.se/aktuellt/nyheter/nyheter_detalj/natmobbing-ett-vaxandeproblem.cid915957 [2015-01-14]
- Piispanen, Kirsi. (2013). *Kränkningar på nätet – skolans ansvar?* <http://www.lararnasnyheter.se/chef-ledarskap/2013/08/20/krankningar-pa-natet-skolans-ansvar> [2015-10-27]
- Polisen (2015). *Ha koll på livet på nätet*. <https://polisen.se/Utsatt-for-brott/Skyddadig-mot-brott/Ha-koll-pa-livet-pa-natet/> [2015-12-09]
- Riksdagen (2015). *Svensk författningssamling 2010:800*. http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Skollag-2010800_sfs-2010-800/?bet=2010:800#K3 [2015-11-10]
- Skolverket (2009). *På tal om mobbning och det som görs*. http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwtpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf2224.pdf%3Fk%3D2224 [2015-11-16]
- Skolverket (2012). *Mer om...* http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.126247!/Menu/article/attachment/Elevhalsa%20-%20120228.pdf [2015-11-27]
- Skolverket (2013). *Kränkningar och mobbning*.

- <http://www.skolverket.se/skolutveckling/vardegrund/krankningar-och-mobbning>
[2015-12-03]
- Skolverket (2014). *Utreda och åtgärda*.
<http://www.skolverket.se/skolutveckling/vardegrund/krankningar-och-mobbning/utreda-och-atgarda-1.198605>[2015-12-03]
 - Skolverket (2015). *Mobbning och kränkningar på nätet – omfattning och effekter av skolans insatser*.
http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.212018!/Menu/article/attachment/pdf3138%20-%20sid%20133-152%20-%20Kränkningar%20på%20nätet.pdf. [2015-12-03]
 - Slovak, K. & Singer, J.B. (2011) *School Social Workers Perceptions of Cyberbullying*. *Children & Schools* vol. 33, (1): 5-16.
 - Socialstyrelsen (2009). *Skolhälsovårdens metoder för att förebygga psykisk ohälsa - en nationell inventering*.
http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8443/2009-126-238_2009126238.pdf [2015-11-27]
 - Sveriges Radio (2011) *Judith Butler - en introduktion till sociala konstruktioner*.
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3940&artikel=4305256> [2011-01-22]

Bilaga 1

LUNDS
UNIVERSITET

Information om Uppsatsstudie, höstterminen 2015

Hej!

Vi är två studenter som läser termin sex av sju på Socionomprogrammet vid Socialhögskolan på Lunds Universitet. Vi håller just nu på att påbörja vår C-uppsats där vi ska göra en kvalitativ studie om nätmobbning och hur professioner som jobbar med att förebygga mobbning upplever sitt arbete. Med kvalitativ studie menar vi att studien ska ha en kvalitativ metod; vi ska hålla intervjuer (med skolkuratorer, som är vår målgrupp) för att få fram data som är av relevans för vår uppsats. För att kunna genomföra denna studie skulle vi vilja intervjua mellan sex-tio stycken frivilliga kuratorer som kan berätta om sitt arbete och om sina erfarenheter av arbetet mot nätmobbning. Vi är även intresserade av att få veta vad dessa personer tycker att det finns för resurser och hjälp att tillgå när de träffar elever som är/blivit utsatta. Vi vill slutligen informera om att alla som medverkar gör det med anonymitet och har när som helst rätt att avbryta sitt deltagande. Vid varje medverkande fylls en samtyckesblankett i, där detta kan läsas om mer utförligt.

Tack för din medverkan!

Mindy Persson & Kani Gaznaghi

Bilaga 2

Intervjuguide

Professionen

- Vad är dina främsta uppgifter som skolkurator?
- På vilket sätt skulle du säga att din utbildning till kurator har hjälpt dig i ditt arbete?
- På vilket sätt anser du att du har fått beredskap för att kunna hantera mobbningsituationer?
- Finns det samarbete med andra professioner i uppdrag som rör mobbning?
- OM JA: Förklara samarbetet. Hur ser det ut? Vilka professioner är berörda av samarbetet?
- OM NEJ: Känner du att det finns ett behov av det?

Mobbning

- Vad är din definition av mobbning?
- På vilket sätt kan du som skolkurator bistå med hjälp/vara tillgänglig i situationer där det kan förekomma mobbning?
- Vid arbetet mot mobbning, upplever du att det finns skillnader och likheter när det förekommer mobbning på skolan eller på nätet?
- OM JA: Hur ser skillnaderna och likheterna i så fall ut?
- Hur skulle du definiera en mobbningsituation som sker över nätet?
- Vad är dina erfarenheter av nätmobbning i ditt yrke?
- Vilka utmaningar kan du stöta på i ditt förebyggande arbete mot nätmobbning?
- Berätta lite om den hjälp som finns att tillgå för de som blivit utsatta på nätet?
- Vilka metoder används för att minska fallen och agera förebyggande mot just mobbning på nätet?
- Elever på skolan vet vart du sitter, vart de kan söka upp dig om de vill ha din hjälp. Upplever du att de som blir utsatta även på nätet känner till att de kan få hjälp hos dig/ en skolkurator?
- Upplever du att du har tillräckligt med resurser och kunskap för att kunna arbeta förebyggande mot nätmobbning?

